

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΑΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ & ΤΡΑΧΗΛΟΥ

PANHELLENIC SOCIETY OF OTORHINOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY

Αθήνα, Τρίτη 31 Μαρτίου 2020

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος

I. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Αντιπρόεδρος

A. ΚΑΜΠΕΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας

M. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Ειδικός Γραμματέας

E. ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ

Ταμίας

G. ΚΟΤΑΡΑ

Μέλη

Θ. ΒΛΑΧΟΝΑΣΙΟΣ

E. ΓΚΟΛΑΣ

B. ΛΑΧΑΝΑΣ

A. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ADMINISTRATIVE
BOARD

President

I. CONSTANTINIDIS

Vice President

A. KAMPEROS

Secretary General

M. KATOTOMICHELAKIS

Secretary Special

E. KYRODIMOS

Treasurer

G. KOTARA

Members

TH. VLACHONASIOS

E. GOLAS

V. LACHANAS

A. PAGKALOS

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Αγαπητές/οί συνάδελφοι,

Με βάση τις πρόσφατες οδηγίες της Ευρωπαϊκής ΩΡΛ και Ριнологικής Εταιρείας, καθώς και της Αμερικανικής Ακαδημίας, οι Ωτορινολαρυγγολόγοι μαζί με τους Εντατικολόγους και τους Αναισθησιολόγους θεωρούμαστε ως οι επαγγελματίες υγείας με την περισσότερη έκθεση στον COVID-19 και συνεπώς με τον μεγαλύτερο κίνδυνο διασποράς της νόσου. Η ΩΡΛ μπορεί να μην αναφέρεται ως ειδικότητα που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή, αλλά όλα τα επιδημιολογικά στοιχεία από Κίνα, Ιράν, Ιταλία, Η.Π.Α. υποδηλώνουν ότι ανήκουμε στην υγειονομική ομάδα υψηλού κινδύνου. Αυτό διότι εκτιθέμεθα σε υψηλό ικό φορτίο κατά τους διαγνωστικούς και θεραπευτικούς χειρισμούς στον ανώτερο αεραγωγό. Επομένως, πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση για να προστατευθούμε απ' ενός, αλλά **κυρίως** για να μην διασπείρουμε τη νόσο απ' ετέρου (π.χ. ένα χειρουργείο ρινός στην Κίνα μόλυνε 14 εργαζομένους που βρίσκονταν στο χειρουργείο).

Επίσης πρόσφατες παρατηρήσεις έδειξαν ότι **σε ποσοστό 20-60% των ασθενών με COVID-19 οι διαταραχές στην όσφρηση ή και την γεύση αποτελούσαν πρόδρομα συμπτώματα της νόσου**. Επομένως, πρέπει να τονιστεί ότι για λόγους έγκαιρης διάγνωσης όλοι οι ασθενείς θα πρέπει να ερωτώνται για πιθανή πρόσφατη διαταραχή της όσφρησης ή της γεύσης και επί θετικής απάντησης ακόμα και χωρίς άλλη συμπτωματολογία να θεωρούνται αρχικά θετικοί, να απομονώνονται και να αναζητούν άμεση περαιτέρω ιατρική συμβουλή.

Προτεινόμενα μέτρα:

1. **Οι εξετάσεις ρουτίνας να αναβάλλονται** και μεγάλο μέρος της ιατρικής φροντίδας να παρέχεται τηλεφωνικά. Όλες οι **ενδοσκοπικές εξετάσεις** της ειδικότητας μας να αποφεύγονται εάν δεν πρόκειται **για επείγοντα περιστατικά** και όταν γίνονται να λαμβάνονται πάντα όλα τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΑΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ & ΤΡΑΧΗΛΟΥ

PANHELLENIC SOCIETY OF OTORHINOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος
Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Αντιπρόεδρος
Α. ΚΑΜΠΕΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας
Μ. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Ειδικός Γραμματέας
Ε. ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ

Ταμίας
Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Μέλη
Θ. ΒΛΑΧΟΝΑΣΙΟΣ
Ε. ΓΚΟΛΑΣ
Β. ΛΑΧΑΝΑΣ
Α. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ADMINISTRATIVE
BOARD

President
Ι. CONSTANTINIDIS

Vice President
Α. KAMPEROS

Secretary General
Μ. ΚΑΤΟΤΟΜΙΧΕΛΑΚΙΣ

Secretary Special
Ε. ΚΥΡΟΔΙΜΟΣ

Treasurer
Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Members
Θ. VLACHONASIOS
Ε. GOLAS
Β. LACHANAS
Α. PAGKALOS

2. Να αποφεύγονται μη επείγοντα χειρουργεία ιδιαίτερα ρινός, παραρρινίων, στοματοφάρυγγα, λάρυγγα, ενώ οι τραχειοτομές να εκτελούνται στις χειρουργικές αίθουσες των νοσοκομείων. Σε κάθε περίπτωση η μείωση/αποφυγή έκθεσης αποτελεί το μόνο αποτελεσματικό μέτρο για όλους και ιδιαίτερα για τους συναδέλφους μέσης και προχωρημένης ηλικίας, καθώς και σε αυτούς που έχουν χρόνια προβλήματα υγείας.

3. Όλοι οι ΩΡΛ ιατροί θα πρέπει να διαθέτουν τον απαραίτητο εξοπλισμό προστασίας και να ακολουθούν σχολαστικά οδηγίες ατομικής προστασίας.

Συγκεκριμένα:

- Επιμελές πλύσιμο των χεριών πριν και μετά από κάθε διαδικασία.
- Καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής στον υγειονομικό σταθμό συνιστάται η χρήση απλής χειρουργικής μάσκας και γαντιών. Αποφεύγετε να αγγίζεται τη μάσκα με τα χέρια.
- Η μάσκα N95 ή FFP3 θεωρητικά πρέπει να αλλάζει μετά από κάθε ασθενή. Λόγω έλλειψης πόρων αυτό είναι αδύνατο να συμβεί παγκοσμίως. Έχει αποδειχθεί όμως πως λόγω εοικισμού της μάσκας η χρήση της για πάνω από 8 ώρες είναι επικίνδυνη.
- Μην επαναποθετείτε την χειρουργική μάσκα ή τη μάσκα N95 με τα χέρια.
- Η τοποθέτηση του προστατευτικού εξοπλισμού γίνεται με την εξής σειρά
  - Πλύσιμο χεριών και εφαρμογή αντισηπτικού υγρού
  - Κάλυψη τριχωτού κεφαλής
  - Τοποθέτηση αδιάβροχης ποδιάς και μπλούζας
  - Τοποθέτηση μάσκας N95/FFP3 και έλεγχος εφαρμογής
  - Τοποθέτηση γυαλιών
  - Τοποθέτηση 2 ζευγών γαντιών
  - Ενδιάμεσα των σταδίων χρήση αντισηπτικού διαλείμματος
- Εξίσου σημαντική και η διαδικασία αφαίρεσης του εξοπλισμού
  - Αφαίρεση του ζεύγους γαντιών εργασίας αφού πρώτα εφαρμοστεί αντισηπτικό διάλειμμα
  - Εκ νέου εφαρμογή αντισηπτικού και τοποθέτηση καθαρού ζεύγους γαντιών
  - Αφαίρεση μπλούζας και γυαλιών χωρίς να ακουμπήσουν την πρόσθια επιφάνεια
  - Αφαίρεση μάσκας χωρίς τα χέρια να αγγίξουν το φίλτρο
  - Αφαίρεση κάλυψης τριχωτού κεφαλής

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΑΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ & ΤΡΑΧΗΛΟΥ

PANHELLENIC SOCIETY OF OTORHINOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY

- Αφαίρεση γαντιών
- Εκ νέου επιμελές πλύσιμο χεριών

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος

Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Αντιπρόεδρος

Α. ΚΑΜΠΕΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας

Μ. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Ειδικός Γραμματέας

Ε. ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ

Ταμίας

Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Μέλη

Θ. ΒΛΑΧΟΝΑΣΙΟΣ

Ε. ΓΚΟΛΑΣ

Β. ΛΑΧΑΝΑΣ

Α. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ADMINISTRATIVE
BOARD

President

Ι. CONSTANTINIDIS

Vice President

Α. KAMPEROS

Secretary General

Μ. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΙΣ

Secretary Special

Ε. ΚΥΡΟΔΙΜΟΣ

Treasurer

Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Members

Θ. VLACHONASIOS

Ε. GOLAS

Β. LACHANAS

Α. PAGKALOS

Σε κάθε περίπτωση που απαιτούνται χειρισμοί στον ανώτερο αεραγωγό συστήνεται η χρήση ποδιάς και χειρουργικής μάσκας (FFP3 ή FFP2/N95), ανθεκτικών σε ρευστά, γαντιών και προστατευτικών γυαλιών.

4. Ασθενείς που πρόκειται να υποβληθούν σε επείγουσες επεμβάσεις, αν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, θα πρέπει να ελέγχονται προεγχειρητικά για το COVID-19. Κρίνεται δε αναγκαία η χρησιμοποίηση ακόμα και επί αρνητικού αποτελέσματος ειδικών μέσων προστασίας (μάσκες FFP3 ή FFP2/N95, ειδικά γυαλιά, διπλά γάντια, στολές μίας χρήσης). Σε θετικούς για τον COVID-19 ασθενείς απαραίτητη είναι η χρήση του ειδικού εξοπλισμού σύμφωνα με το πρωτόκολλο του ΕΟΔΥ.

Προτάσεις προς την πολιτεία:

1. Χορήγηση του απαραίτητου προστατευτικού εξοπλισμού σε ιατρούς ΩΡΛ (ιδιωτικός και δημόσιος τομέας) ως ιατροί πρώτης γραμμής και υψηλού κινδύνου μόλυνσης και διασποράς.
2. Προεγχειρητικός έλεγχος για COVID-19 σε όλα τα περιστατικά που πρόκειται να υποβληθούν σε ΩΡΛ επεμβάσεις.
3. Ενίσχυση των ΩΡΛ τμημάτων στα νοσοκομεία με έκτακτο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, σύμφωνα με τις δυνατότητες και το σχεδιασμό του Υπουργείου Υγείας, προς αποφυγή κινδύνου έλλειψης προσωπικού σε περίπτωση μαζικής έκθεσης (πχ. Πανεπιστημιακή ΩΡΛ Κλινική Ιπποκρατείου Νοσοκομείου Αθηνών).

Αγαπητές/οί συνάδελφοι,

Στις κρίσιμες περιστάσεις που αντιμετωπίζουμε, πρέπει όλοι να επιδείξουμε την απαιτούμενη ψυχραιμία, καθώς και ατομική και κοινωνική υπευθυνότητα.

Ως Πανελλήνια Εταιρεία Ωτορινολαρυγγολογίας Χειρουργικής Κεφαλής και Τραχήλου θα προβούμε σε όλες εκείνες τις απαιτούμενες δράσεις και ενέργειες για να διασφαλίσουμε την απρόσκοπτη λειτουργία όλων μας προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και της Πολιτείας.

Μετά τιμής,

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΩΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΑΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ & ΤΡΑΧΗΛΟΥ

PANHELLENIC SOCIETY OF OTORHINOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY

Εκ μέρους του Δ.Σ. της Πανελληνίας Εταιρείας Ωτορινολαρυγγολογίας
Χειρουργικής Κεφαλής και Τραχήλου

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Πρόεδρος

Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ιωάννης Κωνσταντινίδης

Μιχαήλ Κατωτομιχελάκης

Αντιπρόεδρος

Α. ΚΑΜΠΕΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας

Μ. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Ειδικός Γραμματέας

Ε. ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ

Ταμίας

Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Μέλη

Θ. ΒΛΑΧΟΝΑΣΙΟΣ

Ε. ΓΚΟΛΑΣ

Β. ΛΑΧΑΝΑΣ

Α. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ADMINISTRATIVE
BOARD

President

Ι. CONSTANTINIDIS

Vice President

Α. KAMPEROS

Secretary General

Μ. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Secretary Special

Ε. ΚΥΡΟΔΙΜΟΣ

Treasurer

Γ. ΚΟΤΑΡΑ

Members

Θ. VLACHONASIOS

Ε. GOLAS

Β. LACHANAS

Α. PAGKALOS

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία:

1. European Rhinologic Society. <http://www.europeanrhinologicsociety.org>.
2. IFOS <http://www.yoifos.com/covid-19-information-and-guidance>
3. COVID-19 information for health professionals www.entuk.org/covid-19
4. Handbook of Covid-19 from the First Affiliated Hospital, Zhejiang University School of Medicine
<http://www.britishlaryngological.org/news/covid-19-important-guidance>.
5. American Academy of Otolaryngology Head and Neck Surgery
6. Consensus statement: Safe Airway Society principles of airway management and tracheal intubation specific to the COVID-19 adult patient group, Med J Aust 16 March 2020, David J Brewster, Nicholas C Chrimes, Thy BT Do, Kirstin Fraser, Chris J Groombridge, Andy Higgs, et al. LINK.
7. Fu Y, Cheng Y, Wu Y. Understanding SARS-CoV-2-Mediated Inflammatory Responses: From Mechanisms to Potential Therapeutic Tools. Virol Sin. 2020.
8. Hoffmann M, Kleine-Weber H, Schroeder S, Krüger N, Herrler T, Erichsen S, et al. SARS-CoV-2 Cell Entry Depends on ACE2 and TMPRSS2 and Is Blocked by a Clinically Proven Protease Inhibitor. Cell. 2020.
9. Kruse RL. Therapeutic strategies in an outbreak scenario to treat the novel coronavirus originating in Wuhan, China. F1000Res. 2020;9:72.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΤΟΡΙΝΟΛΑΡΥΓΓΟΛΟΓΙΑΣ ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ & ΤΡΑΧΗΛΟΥ

PANHELLENIC SOCIETY OF OTORHINOLARYNGOLOGY HEAD AND NECK SURGERY

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος

I. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Αντιπρόεδρος

A. ΚΑΜΠΕΡΟΣ

Γενικός Γραμματέας

M. ΚΑΤΩΤΟΜΙΧΕΛΑΚΗΣ

Ειδικός Γραμματέας

E. ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ

Ταμίας

G. ΚΟΤΑΡΑ

Μέλη

Θ. ΒΛΑΧΟΝΑΣΙΟΣ

E. ΓΚΟΛΑΣ

B. ΛΑΧΑΝΑΣ

A. ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ADMINISTRATIVE
BOARD

President

I. CONSTANTINIDIS

Vice President

A. KAMPEROS

Secretary General

M. KATOTOMICHELAKIS

Secretary Special

E. KYRODIMOS

Treasurer

G. KOTARA

Members

TH. VLACHONASIOS

E. GOLAS

V. LACHANAS

A. PAGKALOS

10.Lee N, Allen Chan KC, Hui DS, Ng EK, Wu A, Chiu RW, et al. Effects of early corticosteroid treatment on plasma SARS-associated Coronavirus RNA concentrations in adult patients. J Clin Virol. 2004;31(4):304-9.

11.Stein RA. The 2019 coronavirus: Learning curves, lessons, and the weakest link. Int J Clin Pract. 2020;74(4):e13488.

12. Zhang H, Penninger JM, Li Y, Zhong N, Slutsky AS. Angiotensin-converting enzyme 2 (ACE2) as a SARS-CoV-2 receptor: molecular mechanisms and potential therapeutic target. Intensive Care Med. 2020.